

ANEM AL MUSEU

NÚM. 8

Guixeria andalusina

ANEM AL MUSEU

QUADERN DIDÀCTIC DEL MUSEU ARQUEOLÒGIC
I ETNOLÒGIC MUNICIPAL DÁMASO NAVARRO
DE PETRER

Cristina E. Rizo Antón

COL·LABORADORS:

Mª José Aroca Fuentes
José Antonio Galvañ Beneito
Jesús García Guardiola
Esther Sánchez Domínguez

Agraïm al Grup Arqueològic «Dámaso Navarro» de Petrer la seua col·laboració en la publicació d'este quadern.

CEL

Centre d'Estudis Locals del Vinalopó

Regidoria de Cultura i Patrimoni de l'Ajuntament de Petrer

RIZO ANTÓN, Cristina E.

Anem al Museu: Quadern didàctic del Museu Arqueològic i Etnològic Municipal Dámaso Navarro de Petrer/ Cristina E. Rizo Antón.- Petrer: Regidoria de Cultura i Patrimoni, Centre d'Estudis Locals del Vinalopó, 2004.

56 p.: il., map.; 25 cm.- (Quaderns Didàctics; 8/ Coordinador Francisco Javier Jover Maestre)
ISBN: 84-95254-16-6

1. Museu Arqueològic i Etnològic Municipal Dámaso Navarro (Petrer)

I. Petrer. Ajuntament. Regidoria de Cultura i Patrimoni, ed.

II. Centre d'Estudis Locals del Vinalopó, ed.

III. Títol.

IV. Sèrie.

069 «Dámaso Navarro» (460.315 Petrer) (036)

Anem al Museu

Quadern Didàctic del Museu de Petrer

Autora: Cristina E. Rizo Antón

Coordinador: Francisco Javier Jover Maestre

Colaboradors:

Mª José Aroca Fuentes

Jesús García Guardiola

Assessora didàctica:

Esther Sánchez Domínguez

Il·lustrador:

José Antonio Galvañ Beneito

Col·lecció *Quaderns Didàctics*

Coordinació: Tomàs Pérez Medina

Assessorament lingüístic:

Oficina de Normalització Lingüística del Excm. Ajuntament de Petrer

1. Manuel Hidalgo López, *El inicio de la sociedad contemporánea en Petrer*.
2. Pedro Payá López, *Petrer bajo la Dictadura franquista. La autarquía (1939-1959)*.
3. Francisco Martínez Navarro, *Caminando hacia la democracia en Petrer (1973-1979)*.
4. Mercedes Justamante, Mª Teresa Díez y José Mª Ballester, *La salud en Petrer, un bien social*.
5. Tomàs V. Pérez Medina, *La vila de Petrer a l'antic règim*.
6. Vicent Brotons Rico, *La llengua dels petrerins*.
7. Carlos Esteban i Tomàs Pérez, *Habitants de Petrer. Estudi demogràfic d'una ciutat*.
8. Cristina E. Rizo Antón, *Anem al Museu*.

© Cristina E. Rizo Antón

Edita: Regidoria de Cultura i Patrimoni de l'Ajuntament de Petrer.

Centre d'Estudis Locals del Vinalopó.

ISBN: 84-95254-16-6

Dipòsit Legal: A-34-2005

Fotocomposició i maquetació: Estudio DAC, S.L.

Impressió: Quinta Impresión, S.L.

PRESENTACIÓ

És conegut per tots que, en l'actualitat, els Museus, com a centres de cultura, han de complir en la societat una multiplicitat de funcions que comprenen des de la conservació i investigació sobre els fons patrimonials que alberguen, fins al desenvolupament d'una tasca divulgativa i educativa.

El Museu de Petrer, que va ser posat en marxa gràcies a l'interès del Grup Arqueològic Dámaso Navarro, en especial de Concha Navarro i de Vicent Navarro, va ser reconegut oficialment a començament del 2002. A partir d'eixe moment el Museu ha intentat desenvolupar esta labor a través de diverses vies. Des del punt de vista de la conservació i la investigació sobre els fons del museu, s'estan ordenant i catalogant de forma sistemàtica peça a peça, amb l'objectiu de determinar el seu estat de conservació i l'orde de prioritats per a la seua millor gestió.

En relació amb la divulgació del nostre patrimoni des del museu, no sols es mostra als

visitants el fons que alberga, sinó que s'han creat rutes o itineraris pel nucli històric de la població que integren els principals monuments, entre ells, el Castell, oferint als visitants una visió completa del nostre passat i el nostre present. El respecte al Patrimoni també s'està intentant difondre a través de l'organització de diverses exposicions temporals en una petita sala habilitada en el mateix museu i amb la posada en marxa d'un concurs de dibuix per als més menuts.

No obstant, des del principi, hem sigut conscients que tota esta tasca no es veuria completada si no es desenvolupava un projecte didàctic destinat a afavorir i potenciar la labor educativa del Museu.

Per este motiu, cap a final del 2003 es va proposar a Cristina Rizo Antón, la idea d'elaborar una guia didàctica del MUP destinada a escolars de primària. L'experiència de Cristina i dels diversos col·laboradors amb què ha

comptat en tallers didàctics i museus asseguraven que el resultat fóra excel·lent.

I ací està el resultat del seu treball. Presentem una senzilla, però magnífica guia didàctica que recorre a dos personatges, Reme i Boni, per a presentar als xiquets i les xiquetes de 8 a 12 anys, les sales del Museu de Petrer, exposant uns continguts que cobrixen des dels primers habitants a Petrer –fa més de 5000 anys– fins a l'època moderna en les sales d'arqueologia, com també les diferents tradicions i oficis tradicionals de la població en la sala d'etnografia.

En grups o de forma individual, els xiquets i les xiquetes podran treballar amb el quadern abans de visitar el museu, durant la visita i

després de la mateixa en les aules dels centres educatius, on el reflex d'allò que s'ha percebut ha de quedar plasmat en algunes de les activitats proposades.

Amb esta nova guia, la número 8 de la sèrie de quaderns didàctics del CEL, no hi ha dubte que l'alumnat de primària coneixerà molt millor la història de la població i de l'important patrimoni cultural de què són hereus, un patrimoni que és necessari conservar, protegir i difondre.

Fco. Javier Jover Mestre

DIRECTOR DEL MUSEU

ÍNDIX

I. QUADERN PER AL PROFESSORAT	7
1.1 El perquè d'este quadern	7
1.2 Quins són els objectius del quadern	8
1.3 La confecció del quadern	9
1.4 A qui va dirigit este quadern	10
1.5 Avalueu-nos	10
1.6 Dades d'interés del Museu	11
II. ABANS DE LA VISITA	15
III. DURANT LA VISITA - Sala d'Arqueologia	25

IV. DURANT LA VISITA - Sala d'Etnografia	35
V. DESPRÉS DE LA VISITA	43
ANNEX	52
- Retallable	52
- Fitxa d'avaluació	53

1.1 EL PERQUÈ D'ESTE QUADERN

La creació d'este quadern té com a objectiu ajudar els alumnes en la seua visita al museu, ja que són els grups escolars els que en major mesura ens visiten.

Per això hem creat esta ferramenta de treball. La seua finalitat és difondre el Patrimoni Històric i Cultural de Petrer, així com despertar l'interés i respecte, perquè creiem que és la millor manera de protegir-lo i salvaguardar-lo.

Des d'esta perspectiva, volem cobrir les necessitats educatives quant a les activitats escolars, ja que el museu oferix una infinitat de possibilitats per a enriquir el procés d'aprenentatge dels escolars.

Vos invitem a descobrir-les. Vos animeu?

1.2 QUINS SÓN ELS OBJECTIUS DEL QUADERN

Conéixer...

- A través del patrimoni arqueològic, les formes de vida dels primers pobladors de Petrer, passant pels ibers, els romans i l'edat mitjana.
- A través del patrimoni etnogràfic, les formes de vida tradicionals i costums dels petrerins.

Valorar...

- Les restes arqueològiques, no com a simples objectes, sinó com a fonts documentals per a conéixer el passat i apreciar-lo.
- El patrimoni i contribuir de manera activa a la seua conservació i recuperació.
- L'herència que ens han deixat les societats del passat en la nostra vida diària.

Protegir...

El nostre patrimoni històric i cultural

1.3 LA CONFECCIÓ DEL QUADERN

Este quadern ha sigut concebut com un instrument de treball que facilite als escolars la visita al museu. En este sentit, apostem per l'observació directa dels objectes, tant arqueològics com etnogràfics, com a base del procés d'aprenentatge.

Per aconseguir que este propòsit es porte a terme, les activitats suggerides pretenen despertar en els i les alumnes l'interés per descobrir la història de forma activa i participativa.

El quadern de l'alumnat es dividix en tres apartats, en relació a la temporalització de les activitats. La primera part ha sigut realitzada per a utilitzar-se a l'aula, abans de la visita al museu, amb la finalitat que el professorat descobrisca els coneixements previs del grup escolar, i així contribuir a crear un verdader aprenentatge significatiu dins d'esta experiència didàctica.

Per al moment de la visita al museu s'han creat una sèrie d'activitats basades en l'observació dels objectes que allí es troben, i relacionades amb les característiques més destacades de cada moment històric. En este sentit, hem dotat a cada una de les vitrines i suports que hi ha en la sala d'arqueologia, d'un número que permeta relacionar les activitats plantejades amb el seu contingut.

Per a finalitzar, en l'última part del quadern, es troben les activitats confeccionades per a realitzar després de la visita al museu amb què els alumnes i les alumnes podran extraure conclusions i descobrir els coneixements nous que han adquirit. Per això, esta part està concebuda com un material obert, en el qual queden reflectides possibles suggerències per a orientar el professorat i avaluar el procés d'ensenyament i aprenentatge.

Dins de la metodologia seguida en la realització d'este treball, s'han creat dos personatges infantils, que accentuen els principis

participatius i motivadors utilitzats en el quadern. «Reme» i «Boní», abreviatures de noms molt coneguts en la tradició del poble

de Petrer, la seua patrona (Mare de Déu del Remei) i Sant Bonifaci, (sant al qual es dediquem les Festes de Moros i Cristians), són els encarregats d'acompanyar els alumnes en la visita pel Museu.

Apareixen al llarg del quadern orientant els escolars, guiant-los en la visita, proposant-los les activitats i aportant-los informació en diferents ocasions.

1.4 A QUI VA DIRIGIT ESTE QUADERN

El quadern ha sigut elaborat per als alumnes de segon i tercer cicle de Primària . Així mateix, considerem la possibilitat que el professorat utilitze el quadern de forma flexible i oberta. En este sentit és el professor el que ha d'adequar-ne la utilització a l'edat i els coneixements del grup que faça l'activitat.

En definitiva els nostres destinataris són xiquets i xiquetes que, motivats convenientment pels professors i professores, vulguen descobrir el desconegut món del patrimoni , tant de la població de Petrer com d'altres localitats veïnes, pròximes o més llunyanes.

1.5 AVALUEU-NOS

Volem fer una valoració del quadern des d'una doble perspectiva; d'una banda de l'instrument utilitzat: el quadern didàctic; i paral·lelament l'avaluació del procés d'ensenyament-aprenentatge, per a poder examinar el grau de consecució dels objectius marcats en este treball.

Este aspecte es pot avaluar amb major exactitud una vegada haja acabat la visita, tenint com a referència les activitats programades en l'última part del quadern. Estes s'han confeccionat basant-se en una programació flexible i oberta, i pot servir al professorat com a instrument per a determinar si els objectius s'han aconseguit.

Per als professors hem elaborat una fitxa d'avaluació amb la finalitat de poder realitzar una avaluació interna d'este treball, i atendre a les necessitats reals dels centres (vegeu annex). Us agraïm per endavant la vostra col·laboració i esperem que ens feu arribar esta avaluació.

1.6 DADES D'INTERÉS DEL MUSEU

Ací presentem, a manera de síntesi, dades que al nostre parer poden ser de gran utilitat sobre diferents aspectes referents al Museu: la ubicació, la història, el contingut (les col·leccions), la figura de Dámaso Navarro i la projecció del Museu.

Considerem oportú facilitar este tipus d'informació perquè els professors puguin enfrontar-se amb total llibertat a la visita i preparar l'alumne segons els seus propis criteris i necessitats.

L'Edifici

El Museu Arqueològic i Etnològic Municipal «Dámaso Navarro» ocupa un dels edificis més cèntrics de la ciutat de Petrer, situat en la Plaça de Baix, en ple nucli històric, just en un dels laterals de l'Església de Sant Bartomeu.

Amb anterioritat a l'actual edifici, construït el 1935, en el mateix solar hi havia un altre edifici que durant molt de temps va ser la seu del depòsit municipal, un establiment on es guardava blat i altres cereals a fi de prestar-los als llauradors per a l'ús en la sembra o en moments d'escassetat d'aliments.

Posteriorment, sabem que va passar a utilitzar-se com a escola fins a la construcció del Col·legi Primo de Ribera, i va servir també com a col·legi electoral. L'any 1935, una vegada alçat el nou edifici, va passar a ser habitatge per a mestres.

A partir del 1964 es va crear la Biblioteca Pública Municipal, i fou remodelat i preparat interiorment a final de l'any 1970 per a adaptar-lo als usos i necessitats d'esta institució. Des d'aquells anys, algunes sales de la planta baixa de l'edifici ja van ser utilitzades com a depòsit de les diferents

El Museu al any 1935.

troballes arqueològiques i de donacions d'objectes de valor etnogràfic, arreplegats en la seua majoria, pel Grup Arqueològic Local «Dámaso Navarro» que havia iniciat la seua labor des dels anys 1960.

A partir de 1998, la creació d'un nou Centre Cultural va facilitar el trasllat de la Biblioteca municipal i el projecte de creació del Museu Arqueològic i Etnològic en l'esmentat edifici.

El Museu

El 1999 es va iniciar la creació del Museu Arqueològic i Etnològic Municipal aprofitant els nombrosos fons arqueològics i etnològics que, durant molts anys, els veïns de Petrer i els membres del Grup Arqueològic Local, interessats en la salvaguarda d'objectes valuosos per a l'estudi de la història del poble, havien anat arreplegant i documentant.

Esta idea es va plasmar amb la realització de l'actual muntatge museogràfic permanent que va ocupar dos de les quatre plantes interiors de què consta l'edifici i amb la formalització de la corresponent sol·licitud de reconeixement a la Conselleria de Cultura i Educació. El 14 de gener de 2002 el Museu Arqueològic i Etnològic Municipal «Dámaso Navarro» de Petrer va ser reconegut com a museu permanent de la Comunitat Valenciana.

Encara que a l'exterior l'edifici és de dos altures, la divisió de l'edifici a l'interior va ser remodelada en quatre -planta baixa, planta d'accés, primera i segona planta-. Esta circumstància ha ocasionat una separació dels espais disponibles i, per tant, de l'organització interna dels espais. D'esta manera, la gestió d'un espai útil de 620m², està repartida en espais privats, semipúblics o restringits i públics.

En la planta baixa, el Museu disposa d'un saló d'actes per a 88 persones, d'un taller didàctic i d'un xicotet magatzem d'Etnologia; en la planta d'accés, hi ha una sala d'exposicions temporals, una biblioteca, magatzems i tallers-laboratori. En la primera planta, a més del despatx de direcció trobem la sala dedicada a l'Arqueologia, on s'explica la història des dels primers pobladors fins a l'època medieval a Petrer, mentre que tota la segona planta està dedicada a l'Etnografia. En total, les sales sumen més

El Museu en l'actualitat.

de 250m² d'exposició permanent. A més, el Museu allotja un mosaic romà de quasi 8m² col·locat en una de les parets.

Les col·leccions

Les col·leccions que alberga el Museu procedixen, d'una banda, de la realització de prospeccions i excavacions arqueològiques en diversos jaciments del terme municipal o en el nucli històric, gràcies a l'interès del Grup Arqueològic «Dámaso Navarro» i, de l'altra, dels objectes de valor etnològic donats per nombrosos ciutadans, gràcies a l'interès de Vicent Navarro.

Actualment la quantitat aproximada d'objectes ascendix a uns 6.000, dels quals 2.798 són de naturalesa etnogràfica. En l'exposició permanent el nombre total de peces supera el miler, disposades en vitrines i suports en la sala d'Arqueologia i en vitrines i en ambients separats per oficis en la sala d'Etnografia.

Orla del mosaic romà de la vila petraria.

La figura de Dámaso Navarro

Dámaso Navarro Guillén va néixer a Petrer el 1946. De formació autodidacta, va estar des de molt jove interessat en la Història del seu poble i de les seues gents. Va ser fundador en la segona mitat dels anys 1960 del Grup Arqueològic de Petrer al costat de jòvens de l'Organització Juvenil Espanyola (OJE), el Club de la Joventut i el Centre Excursionista.

Durant anys, els membres del Grup Arqueològic prospectaren el terme municipal a la recerca de jaciments arqueològics, i confeccionaren així la primera carta arqueològica de Petrer. Després d'un temps, amb els materials arqueològics recuperats dels distints jaciments i de

diverses troballes efectuades en el nucli històric de la població, va anar creant-se un depòsit municipal i van anar organitzant-se petites exposicions en els locals del Centre Excursionista i la comparsa de Llauradors.

A conseqüència de la seua mort sobtada, els integrants del Grup Arqueològic van decidir passar a denominar-se amb el seu nom, igual que posteriorment, dedicaren el Museu a la seua memòria.

La projecció del Museu

El Museu Arqueològic i Etnològic Municipal «Dámaso Navarro» desenvolupa una labor d'estudi, investigació, protecció, conservació, acreixement i difusió del Patrimoni Històric i Cultural de Petrer, tant del que es troba depositat en les seues instal·lacions, com d'aquells béns, elements o conjunts que es troben fora del Museu. En l'actualitat el Museu oferix als

visitants la possibilitat de realitzar diverses rutes guiades pel nucli històric del municipi, visitar el Castell i els seus grafitis; o conèixer altres elements patrimonials com el pantà de Petrer, l'aqüeducte de Sant Rafel, les ermites de Petrer o qualsevol jaciment arqueològic.

També s'han instal·lat tota una sèrie de panells informatius en diversos llocs de la població. A més, compta amb una sèrie de publicacions com guies i fulls didàctics, díptics, retallables o publicacions de caràcter científic que completen la labor.

Diverses publicacions divulgatives i didàctiques.

Reme

Boni

Hola xics i xiques,
Som Reme i Boni i estem ací per conèixer el MUP, el Museu Arqueològic i Etnològic «Dámaso Navarro» de Petrer.

De segur que alguna vegada els vostres iaïos vos han ensenyat objectes antics, de quan ells eren jòvens, i vos han sorprés. Doncs, en el MUP vos els trobareu, a més de coses moltíssim, però moltíssim més antigues, i descobrireu de forma divertida, com s'usaven i per a què servien.

En este quadern investigarem en el temps, en el passat..., per a això l'hem dividit en tres parts: la primera heu d'utilitzar-la ABANS DE LA VISITA, una altra part l'emprareu DURANT LA VISITA. De tornada al col·legi, podreu demostrar els vostres nous coneixements DESPRÉS DE LA VISITA al MUSEU.

Vos animeu? Anem allà

En el Museu Arqueològic i Etnològic es guarden objectes que van utilitzar els habitants de Petrer en el passat.

Estos objectes formen part del NOSTRE PATRIMONI HISTÒRICOCULTURAL i, per això, hem de cuidar-los, protegir-los i sobretot respectar-los.

Activitat 1

Heu visitat alguna vegada un Museu?

Recordeu el seu nom?

Quines coses vos van cridar l'atenció?

En la vostra localitat, hi ha algun Museu?

Com s'anomena?

Activitat 2

Quines són les funcions d'un Museu?

1. CUIDAR - CONSERVAR
2. ENSENYAR - EXPOSAR
3. ESTUDIAR - INVESTIGAR
4. ESTROPELLAR - DANYAR

Algú ha introduït una funció que no correspon al Museu. Si sabeu quina és ratlleu-la.

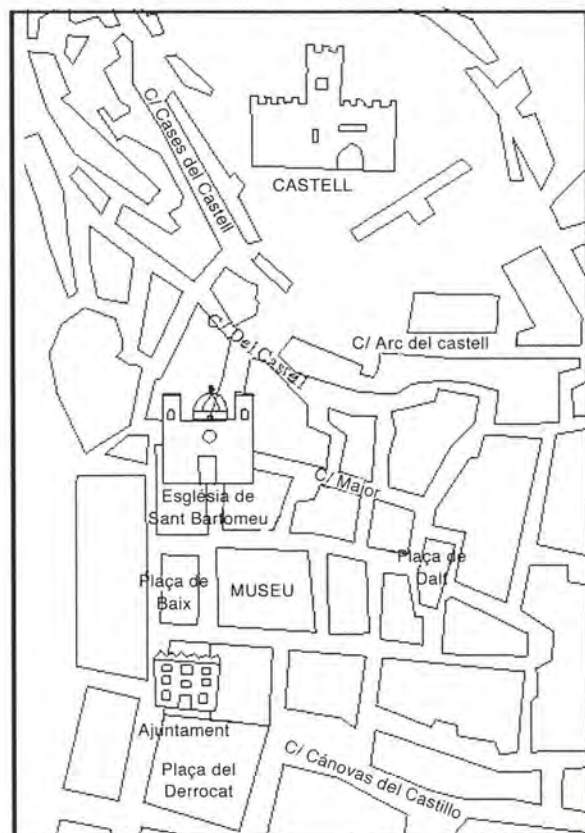
Un Museu és el lloc on es conserven, restauren, exposen i estudien col·leccions d'objectes amb valor històric, artístic o científic.

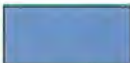
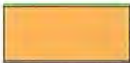

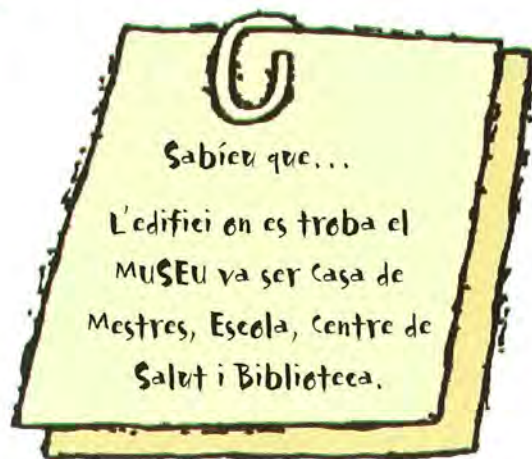
Escolta Reme,
i el MUSEU on
es troba?

Doncs, a Petrer, a la Vall del Vinalopó. Però no et preocupes,
amb el mapa que ací tenim, no ens perdrem.

Activitat 3. Senyaleu en el mapa segons el codi.

- Plaça de Baix
- Castell de Petrer
- Ajuntament
- Museu

Dues són les sales que veureu
en este MUSEU:

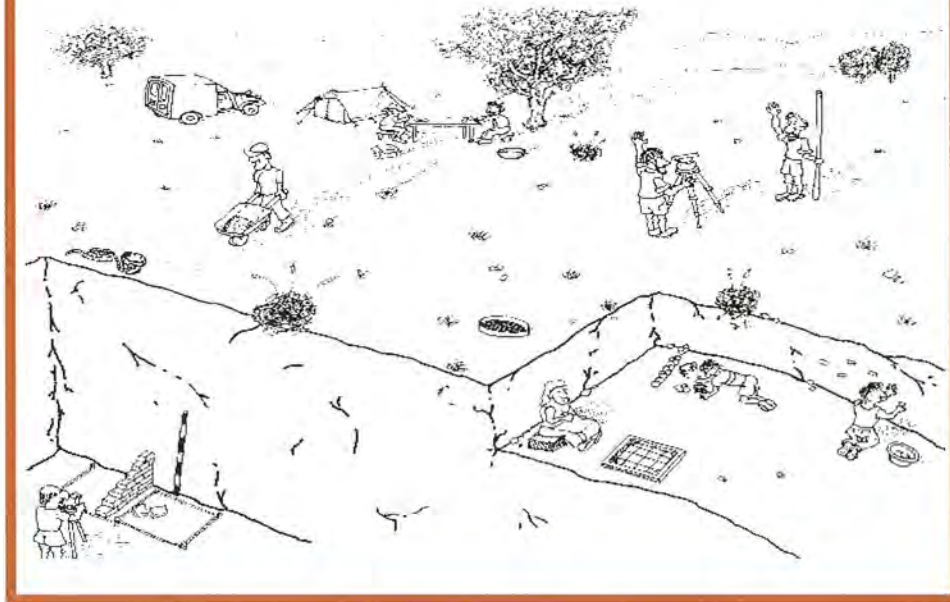
SALA D'ARQUEOLOGIA

SALA D'ETNOGRAFIA

SALA D'ARQUEOLOGIA

Els objectes que hi ha a la Sala d'Arqueologia del Museu procedixen de diversos jaciments arqueològics. Els arqueòlegs i les arqueòlogues excaven en estos llocs les restes deixades pels nostres avantpassats. Els objectes recuperats són estudiats i portats als museus on s'encarreguen de restaurar-los, conservar-los i exposar-los, i així tots podem aprendre i gaudir de la nostra història.

Activitat 4.

Retalleu i apegeu les peces que trobareu al final del quadern.

Ataífor

ARQUEOMODA

Activitat 5.

Acoloriu estos vestits i afegiu els complements que vos suggerim.

Boni i Reme en la prehistòria.
Dibuixeu un instrument de caça.

Boni i Reme d'ibers.
Acabeu el seu pentinat.

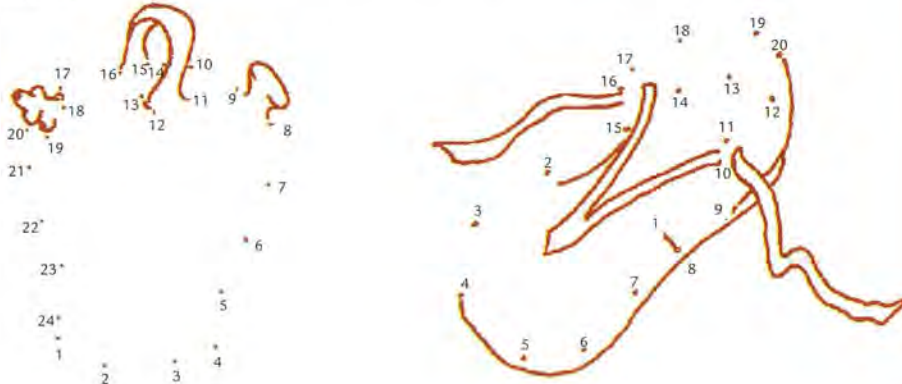
Boni i Reme de romans.
Dibuixeu-los el casc.

Boni i Reme en l'edat mitjana.
Afegiu la bota de Reme i el cinturó de Boni.

SALA D'ETNOGRAFIA

En la segona planta del l'edifici hi ha objectes que els habitants de Petrer utilitzaven en la seua vida diària, tant en les cases com en el treball, abans que existiren les màquines i la informàtica. La majoria són objectes que s'empraven en oficis ja desapareguts, com la canteria o el treball de l'espart.

Uniu els punts.

Activitat 6.

Ací teniu una sèrie de paraules relacionades amb els oficis tradicionals. Busqueu el seu significat en el diccionari. Recordeu que durant la vostra visita al MUSEU açò vos pot ajudar.

LLATA

.....

.....

GARLOPA

.....

.....

FALCA

.....

TORN CANTERER

ENCLUSA

PETRER, OFICIS I TRADICIONS

Activitat 7.

Uniu amb fletxes.

Reme canterera

El plàstic i el vidre han substituït
els atuells de fang.

Boni fuster

Abans els mobles
es feien a mà.

Reme fornera

Abans el pa es feia en forns
de llenya.

Boni picapedrer

Les grans màquines han substituït el treball manual en les pedreres.

Reme brodadora

Actualment es broda a màquina.

Boni fent llata

Els sacs i cistells eren d'espart, no de plàstic com ara.

Activitat 8. Qüestions del Museu

1.- Els primers pobladors de Petrer eren... :

- a) Comerciants
- b) Llauradors
- c) Forners

2.- Com es denomina el nucli romà que va existir a Petrer?

- a) Petra
- b) Vil·la Petrària
- c) Petrelin

3.- Qui van conèixer a Petrer en època medieval?

- a) Musulmans , jueus i cristians
- b) Xinesos i japonesos
- c) Francesos i espanyols

4.- Què és la llata?

- a) Un pot de conserva
- b) Tira d'espert entreteixit per fer estores, etc.
- c) Tira de plàstic

5.- Què necessita un canterer per a fer un botijó o un cànter?

- a) Màquina de cosir, fil i agulla
- b) Les seues mans, argila, aigua i un torn
- c) Martell, xerrac i fusta

6.- Quin d'estos noms està relacionat amb l'elaboració artesanal de brodats?

- a) Boixets
- b) Birles
- c) Bolonxos

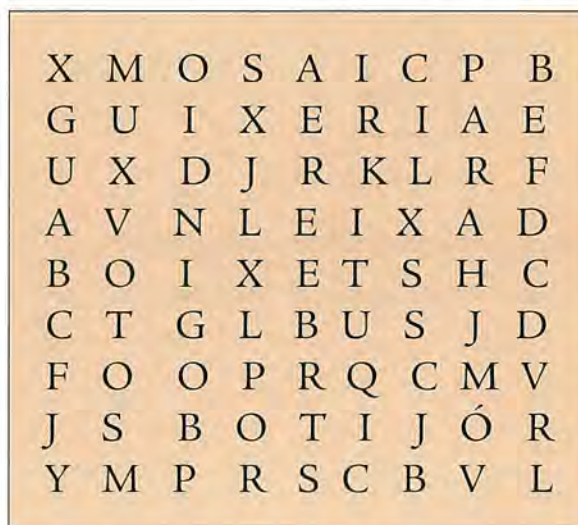
7.- Com s'anomena el museu que visitarem?

- a) Museu Arqueològic i Etnològic «Dámaso Navarro»
- b) Museu Provincial d'Art «Antonio Martínez»
- c) Museu dels Horrors

SOLUCIONS A LA PÀGINA 52.

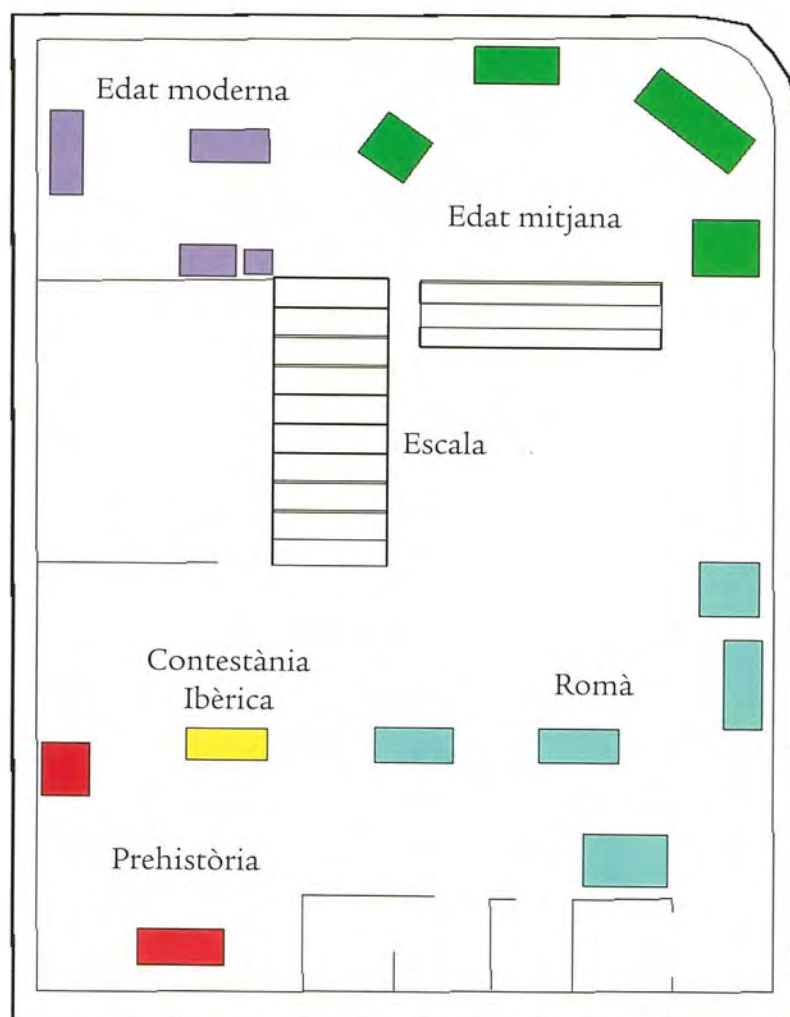
Activitat 9. Busqueu estes paraules en la sopa de lletres

Mosaic, Guixeria, Botijó, Boixets

PUNTUACIÓ:

- Si tens entre 0 i 2 preguntes encertades no et preocupes per la teua baixa puntuació, però quan visites el MUSEU presta molta atenció.
- Si tens entre 3 i 5 preguntes encertades no està gens malament, però de segur que després de visitar el MUSEU la teua puntuació millorarà.
- I, si en tens entre 6 i 7 encertades tens una bona puntuació. Després d'anar al MUSEU encara sabràs més.

Boni tallant sílex

Reme molent cereal

Reme fabricant una destral

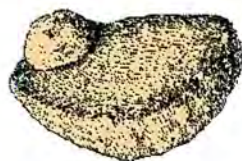
LA PREHISTÒRIA

ELS CAÇADORS de la Prehistòria

Els primers hòmens i dones del Paleolític eren caçadors i recol·lectors, vivien en coves i per a fer els seus instruments utilitzaven sílex i os.

Encara no hem trobat restes d'estos caçadors a Petrer.

ELS PRIMERS LLAURADORS

Amb el pas del temps, comencen a cultivar i a criar bestiar, a cuinar els seus aliments en atuell de fang i a viure en aldees.

D'este període són els jaciments més antics de Petrer: l'Almorxó i el Chorrillo.

L'EDAT DEL BRONZE

Quan van aprendre a fondre metalls van aparéixer els primers útils de coure-bronze, un nou material amb el qual podien fabricar objectes més forts.

En este moment apareixen una gran quantitat de poblats a Petrer.

Activitat 10. Els primers agricultors utilitzaven els molins de mà per a triturar el gra.
Atreviu-vos a buscar-los.

Se semblen a un molí com els d'ara?

Com devien utilitzar-se?

Activitat 11. La ceràmica és un element quotidià per als camperols.
Observeu i responeu:

Què penseu que es guardava dins?

En què es diferenciaven unes d'altres?

Activitat 12. Ací teniu una sèrie d'instruments. Sabríeu dir-nos quins d'ells s'utilitzaven per a l'agricultura?
Marqueu-lo amb una creu.

☐ Arpó

☐ Raspador

☐ Dent de falç

☐ Punxó d'os

Si observeu la vitrina 2 podreu saber de què està fet.
Anoteu-ho i indiqueu la seua procedència.

☐ Os

Procedix de

☐ Sílex

LA CONTESTÀNIA IBÈRICA

Fa uns 2.500 anys els ibers s'establiren en bona part de la Península Ibèrica. Els contestans van ser els pobladors d'esta zona. La seua economia era agrícola i ramadera, i utilitzaven el ferro per a fabricar les seues ferramentes. A més de ser experts artesans i guerrers tenien dirigents polítics i religiosos. Al costat dels atuells d'ús domèstic, els ibers es caracteritzaven per una ceràmica de bona qualitat, feta amb torn i pintada amb motius geomètrics, vegetals, humans i animals.

Els ibers tenien escultures d'animals protectors com el Bou de Petrer i vivien en la planura en tres assentaments: la Foia de Capralla, el Chorrillo i el Mirador de la Serra del Cavall.

Activitat 13. Fixeu-vos en la vitrina 3. Anoteu el nom de dos jaciments on s'haja trobat ceràmica ibèrica.

1

2

Activitat 14. Per a què s'utilitzava este objecte?

- ☐ Activitats agrícoles
- ☐ Activitats tèxtils
- ☐ Activitats pesqueres

Les escultures d'animals protectors com el Bou de Petrer estan vinculades als camins i cementeris ibèrics.

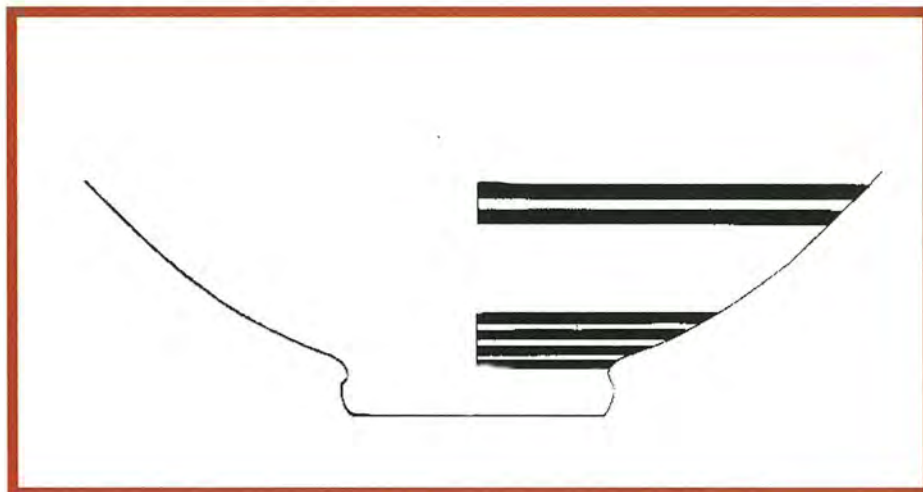
Activitat 15. Contempleu la vitrina 3 fins a trobar una figura humana. *Responeu:*

Com s'anomena esta peça?

De quin material està feta?

Què creieu que representa?

Ara completeu esta peça

ELS ROMANS

CULTURA ROMANA

La romanització en terres de Petrer va implicar la creació de vil·les d'explotació agrària com la Vil·la Petrària o Caprala.

Fa uns 2.000 anys l'Imperi Romà es consolidà a Hispània, i s'imposà finalment la seua política, la seua organització territorial i la seua llengua.

VIL·LA PETRÀRIA

Les àmfores són els grans contenidors ceràmics de productes agrícoles i pesquers.

Activitat 16. Quins d'estos productes contenen les àmfores?

- ☐ Ciment i formigó
- ☐ Vi i oli
- ☐ Sal i sucre

Activitat 17. Observeu el fragment de dolium amb inscripció que hi ha en el museu (suport 7). Si coneixeu els nombres romans, podeu identificar-ne algun?

.....

Activitat 18. Estes peces formen part d'edificis i monuments romans.
Podríeu dir-nos de quins?

Teula

Detall interior d'una casa romana

Mosaic

Terma: Banys públics

Rajoles de l'hypocaustum

Domus: Casa romana

EDAT MITJANA

L'any 711 de la nostra era els musulmans conquisten la Península Ibèrica i l'anomenen al-Andalus. Porten amb ells l'àrab, la seua religió (l'Islam) i els seus costums; introduïxen noves tècniques de cultiu i nous productes alimentaris.

A partir del segle X-XI van començar a establir-se en estes terres en punts estratègics com Castellarets o Bitrir, a fi de controlar el pas des de la costa a l'interior. Construïxen noves fortaleeses en tot el Vinalopó com el Castell de Petrer, en el segle XII, conegut en l'època com Bitrir.

Els cristians aconseguixen conquerir de nou la Península Ibèrica en el segle XIII. Establixen una societat feudal i la religió cristiana.

Després de la conquesta cristiana, la majoria de la població continua sent musulmana. En principi, es van respectar els seus costums i tradicions, però amb el temps es limitaren les seues llibertats fins a ser expulsats el 1609.

Activitat 19.

Ací teniu una sèrie d'objectes que pertanyen a diferents jaciments arqueològics de Petrer. Sabríeu dir-nos a quins? Ajudeu-vos amb este mapa i amb la informació que teniu en la vitrina 11 del museu.

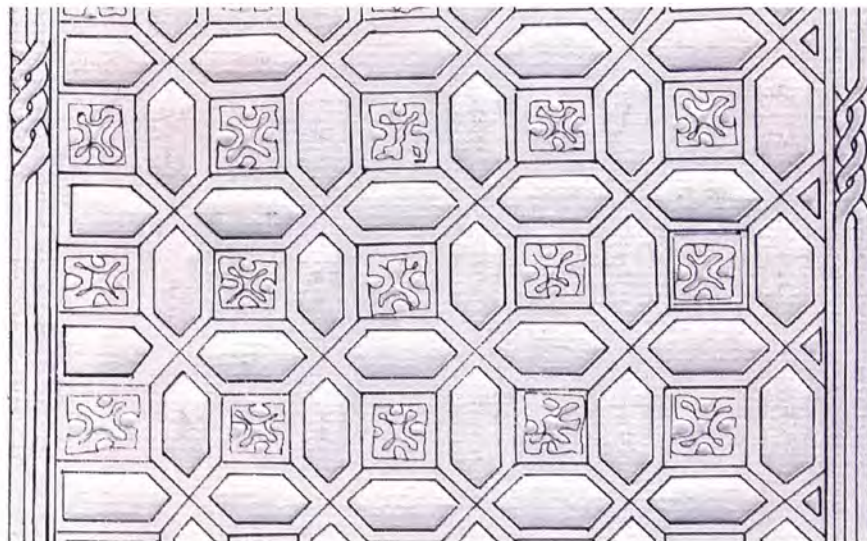

Entre estos objectes arqueològics hi ha un instrument musical. Seríeu capaços de dir-nos quin és? *Feu-li un senyal.*

Activitat 20.

En època islàmica s'utilitzaven amb freqüència les formes geomètriques per a decorar, com podeu observar en la vitrina 10 del museu. Nosaltres hem trobat octògons, quines altres figures geomètriques sou capaços d'identificar? *Ombregeu-les.*

Guixeria

Activitat 21.

L'escudella és una ceràmica pròpia d'època cristiana. *Búsqueu-la i completeu-ne la decoració.*

Escudella

CANTERERIA O CÀNTERS	PICAPEDRER	CUINA
L'ARTESANIA TERRISSERA A PETRER	B U I T E S C A L A	
EL TALLER DEL FUSTER		BRODAT
FERRERIA		
LA PRODUCCIÓ SABATERA		ESPART
	PESOS I MESURES	
	CARNISSERIA	

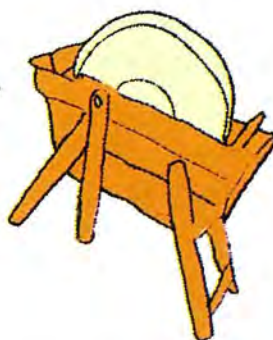
CARNISSERIA

Ací teniu instruments i objectes relacionats amb l'elaboració artesanal de la carn i l'embotit. No les trobareu a les carnisseries però moltes d'estes peces devien usar-se per a les mateixes funcions que les d'avui.

LA FERRERIA

El ferrer és un artesà que forja al foc peces de ferro.

Activitat 22.

Poseu-li una ☒ als objectes que penseu que tenen relació amb l'elaboració d'embotits. Poseu-li un ☐ als objectes que es relacionen amb la ferreteria.

☐

Ganivets

☐

Enclusa

☐

Esmoladora

☐

Embotidora

LA PRODUCCIÓ SABATERA

Durant molt de temps, la indústria del calçat es va desenvolupar en menuts tallers d'artesans. Després es va convertir en una de les indústries manufactureres més importants a Petrer.

Activitat 23. Avui en dia se segueix treballant en este ofici però amb tècniques i mitjans més avançats. Comproveu-ho per vosaltres mateixos observant esta imatge. *Marqueu les diferències.*

EL TALLER DEL FUSTER

Un altre treball artesanal és la fusteria. Totes estes ferramentes s'utilitzaven per a transformar la fusta en tot tipus d'objectes i instruments de la vida quotidiana.

Activitat 24.

Abans de venir al museu vas buscar en el diccionari una sèrie de paraules. Ara és el moment de buscar per la sala estos objectes i anotar l'ofici amb què tenen relació. Uniu amb fletxes.

LLATA

FERRER

GARLOPA

CANTERER

FALCA

PICAPEDRER

TORN CANTERER

ESPARTER

ENCLUSA

FUSTER

L'ARTESANIA TERRISSERA A PETRER

L'activitat canterera va ser el mode de vida de molts homes i dones que van fer que Petrer fóra conegut per la seua producció d'objectes de fang.

L'elaboració d'atuells de fang necessita tres elements: argila, aigua abundant i llenya. L'argila es prepara i modela abans de la cocció.

Un altre element essencial en l'elaboració del fang és la sal perquè dóna als atuells el color blanc brillant que predomina en les cantereries de Petrer.

Activitat 25.

L'any 1959 s'elaborà este catàleg de la fàbrica d'Antonio Beltrán. Algunes d'estes peces formen part del Museu. Busqueu-ne, com a mínim, quatre i encercleu-les.

FÀBRICA DE ALFARERÍA
ANTONIO BELTRÁN
APODERADO: CONRADO BELTRÁN

PETREL (ALICANTE)

CONDICIONES DE VENTA. Los precios de esta tarifa se entienden puros el género en su Almacén. Los conceptos de embudo, boca, cerzas y seccios a empuje de Petrel, se cargan 15 pesetas por bulto. Las expediciones, una vez entregada el género en la estación, y facturados, esta es responsabilidad y por tanto la mercancía está por cuenta y riesgo del comprador y la casa no responde de pérdidas ni de roturas ni de deterioros durante el viaje, aunque lleve reserva de la Compañía de Inscripción en el viaje, reserva que aboga a ésta a que conste en la hoja de declaración a todo riesgo de boca y cerzas, por bien acordados el cliente. Para cualquier litigio, serán competentes, únicamente, los tribunales por su designados.

REVOLUCION DE ENVASES. Los plásticos se ven en caso de devolución a partes pagadas a cuenta de Petrel, durante dos meses por cada una, y si se usa de 3 meses a 6 meses, durante el 75 % de la cantidad original, en forma. Cuando los bultos son devueltos al taller de Petrel, para un embudo, se cargan 15 pesetas por cada uno, con un concepto de cerzas, embudo, boca y seccios hasta el punto de venta.

Se aplican a los bultos todas las dibujos que se deseen, siendo de cuenta del cliente los gastos de las trepas que se precien.

TIP. DE RICH. SERRA Y CIA. ALICANTE

TASQUES DOMÈSTIQUES

Abans eren les dones les que
s'ocupaven de les tasques
domèstiques. Avui en dia són
compartides i gaudim tots dels
avanços tecnològics per
a fer-les.

Activitat 26. Busqueu en la sala estes peces i responeu les preguntes següents.

Quantes hi ha com esta?

Per a què servix

.....

Quantes hi ha com esta?

Per a què servix

.....

Quines diferències aprecieu amb les que usem nosaltres?

.....

L'ESPART

L'espart s'emprava habitualment com a matèria primera per a elaborar des de sabates fins a cabassos, a més d'utilitzar-se la Nit de Reis.

Activitat 27. Poseu el número corresponent al costat de la paraula correcta i localitzeu les peces en les vitrines de la sala.

BONI ESPARTER

Espart

Cabàs

Llata

BONI PICAPEDRER

Maça

Ulleres de picapedrer

Punter

Quan vulges, pots tornar
i amb els teus pares,
amics i veïns gaudir.

HE DESCOBERT...

Activitat 28. Escriviu en dues línies el que heu descobert amb la vostra visita al MUSEU, sobre estos aspectes:

He descobert que els hòmes i les dones de l'edat del bronze

a Petrer *utilitzaven*

He descobert que els ibers *fabricaven*

He descobert que els romans, a Petrer, van *crear*

He descobert que en el Bitrir islàmic es *construïen*

He descobert que els cristians van *expulsar*

Activitat 29.

Imagineu-vos que algun objecte de gran valor històric i cultural estiguera en mans de persones que no el cuidaren. Escriviu en forma de carta el que els diríeu perquè cuidaren i reconegueren el patrimoni cultural i històric i per quines raons.

[illegible]

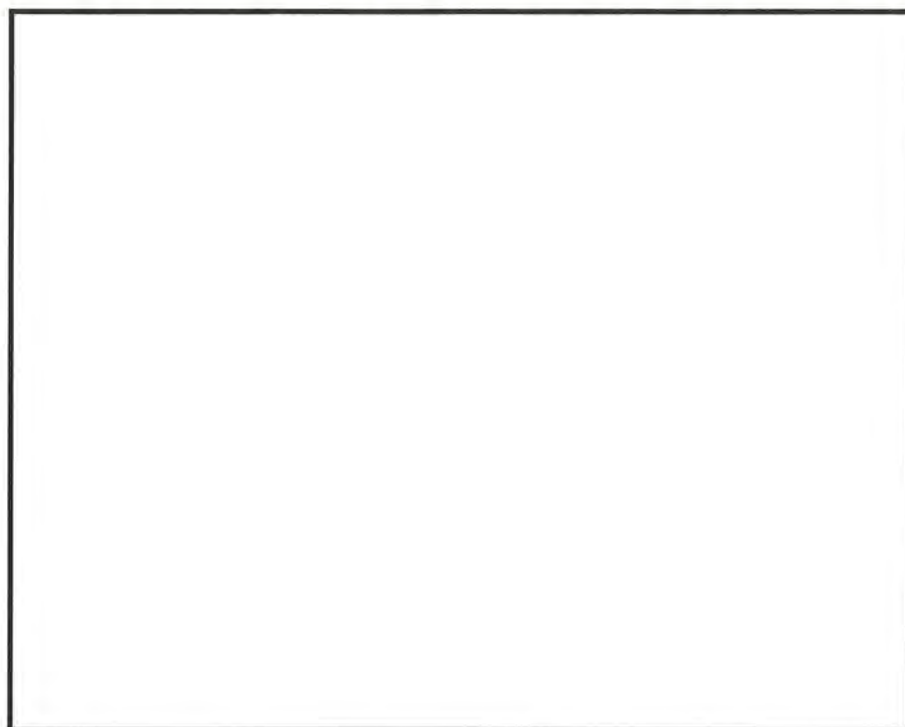
Activitat 30.

Per a tindre un record de la visita al MUSEU, confeccioneu per grups en classe un mural on, a través de dibuixos, articles, etc. es mostre tot allò que heu après al MUSEU. Col·loqueu-lo en un lloc visible del col·legi perquè altres companys i companyes del centre puguin observar-lo i aprendre coses d'ell.

Activitat 31. Amb el que heu après en el MUSEU, podrieu col·locar les peces que trobareu al final del quadern en el seu corresponent quadre? Utilitzeu cola d'apegar i tisores.

SALA D'ARQUEOLOGIA

SALA D'ETNOGRAFIA

TALLERS

També vosaltres podeu fabricar objectes amb les vostres pròpies mans, com ho feien els nostres avantpassats. Vos proposem dos tallers: com ja heu observat, els hòmens i les dones que vivien en la zona fa molts anys elaboraven els seus atuells com en este moment utilitzant materials com l'argila, la pasta de modelar i, fins i tot, plastilina.

Com vai veure al MUSEU, amb l'espart s'elaboraven objectes diferents amb la tècnica del trenat. Vosaltres també podeu realitzar articles, com adorns per al vostre cos, collars, polseres, etc.

Per a això utilitzeu llana de diversos colors, un material que, com l'espart, pot ser trenat per les vostres pròpies mans.

LA VOSTRA OPINIÓ

Vos ha agradat el MUSEU?

Què és el que més vos ha cridat l'atenció?

Escriviu el nom dels quatre objectes que més vos han sorprés, i expliqueu per a què servien? ..

1

2

3

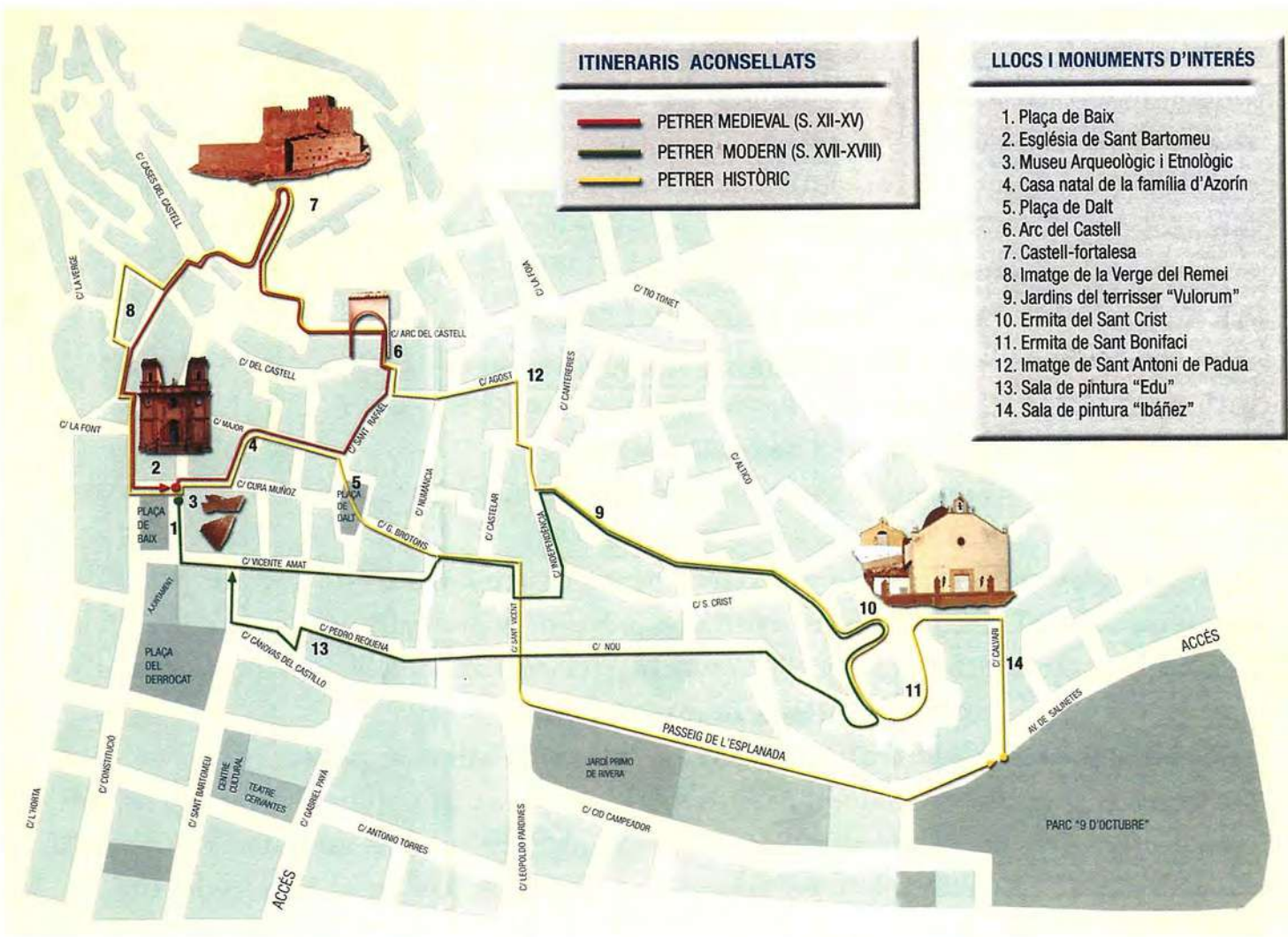
4

Si has gaudit visitant el
MUSEU i vols aprendre
encara més...

Vos proposem altres llocs interessants per a visitar:

GLOSSARI

- àmfora (cast. ánfora):** Recipient ceràmic de grans mides per a emmagatzemar o transportar oli o vi.
- boixet (cast. bolillo):** Pal petit tornejat de fuet de boix emprat per a fer puntes al coixí.
- canterer/-a (cast. alfarero/a):** Ofici artesanal dedicat a l'elaboració d'objectes de fang.
- darbuka:** Instrument musical de percussió fet amb argila cuita.
- dent de falç (cast. diente de hoz):** Peça de sílex dentada que forma part d'una falç de fusta.
- destral (cast. hacha):** Instrument amb tall, de fusta o metall, utilitzat per a tallar fusta.
- dolium:** Recipient ceràmic romà de gran capacitat per a emmagatzemar cereals.
- embotidora (cast. embutidora):** Màquina per a fer embotits.
- enclusa (cast. yunque):** Bloc d'acer que s'empra en els treballs manuals de forja.
- escudella (cast. escudilla):** Vas de terrissa de forma de casquet esfèric on se sevixen líquits.
- esmoladora (cast. afiladora):** Instrument per a esmolar objectes metàl·lics.
- esparter/-a (cast. espartero/a):** El que tenia com a ofici el treball amb espart.
- falca (cast. cuña):** Element emprat per a obrir les pedres.
- falç (cast. hoz):** Instrument de treball per a tallar els cereals.
- garlopa:** Instrument de fuster empleat per a desvastar la fusta.
- guixeria (cast. yeseria):** Motlura decorada d'algeps.
- hypocaustum:** Sistema de conducció subterrani de vapor o aire calent empleat en els banys romans.
- llata (cast. pleita):** Trena d'espart que servia per a fer estores o cabassos.
- maça (cast. maza):** Instrument per a partir les pedres de grans mides.
- mosaic (cast. mosaico):** Decoració d'un paviment fet incrustant-hi trossets de pedra, de marbre o d'altres materials de diferents colors.
- picapedrer (cast. picapedrero):** El que tenia per ofici el treball de la pedra.
- punter (cast. puntero):** Instrument de ferro amb punta per a partir pedres de dimensió reduïda.
- torn canterer (cast. torno de alfarero):** Màquina simple moguda per mitjà d'una roda girada amb el peu o per un motor i emprada per a modelar objectes de fang.
- vil·la romana (cast. villa romana):** Finca agrícola a l'època romana.
- xerrac (cast. serrucho):** Serra de ferro amb mànec que permet usar-la amb una sola mà.

RETALLABLE

– Retalleu i apegueu les peces en l'activitat 4

– Ací teniu les peces de l'activitat 31

– Ací teniu les solucions a l'activitat 8

1 b; 2 b; 3 b; 4 b; 5 b; 6 a; 7 a.

Annex

FITXA D'AVALUACIÓ

Dades del Centre

Nom del Centre:

Població:

Curs:

Nombre de xiquets:

Dia de la visita:

Opinió sobre els continguts i les activitats

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

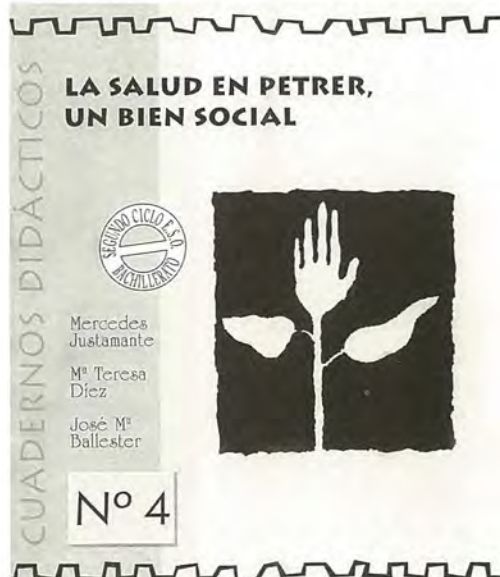
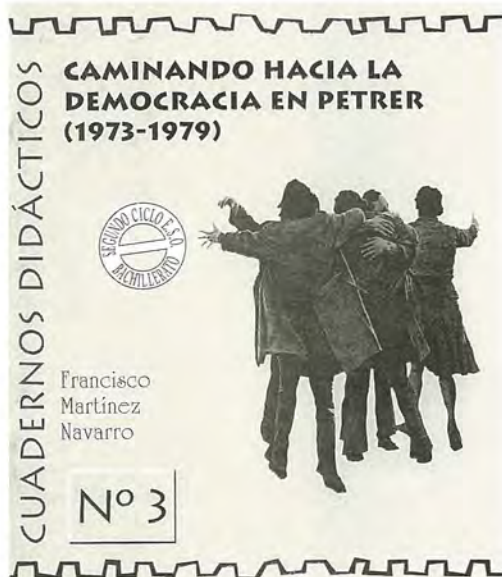
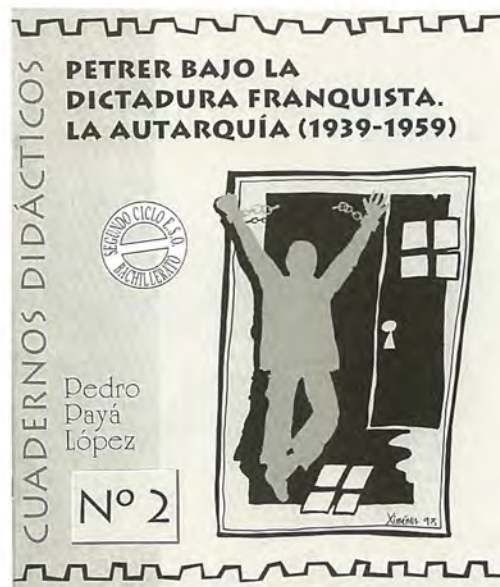
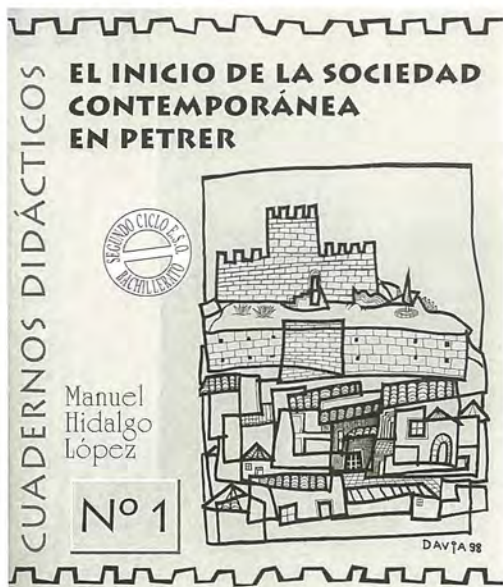
.....

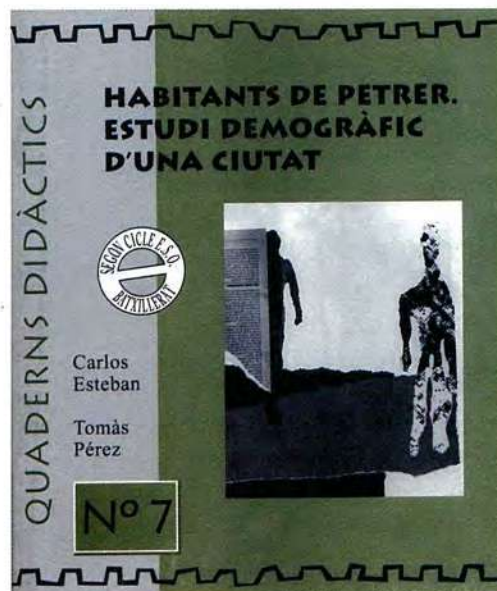
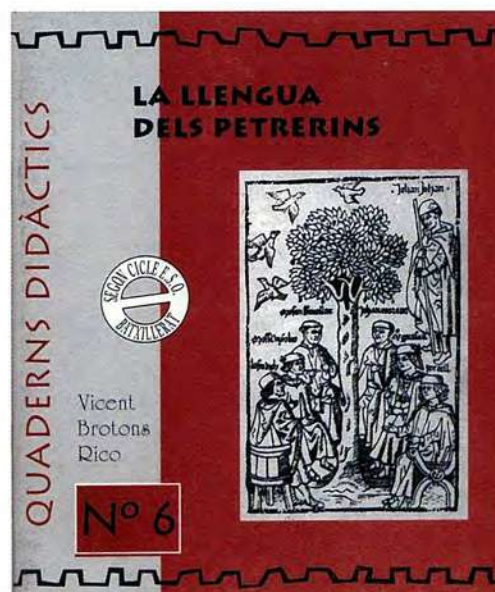

Grau de consecució dels objectius plantejats

Suggestions

QUADERNS DIDÀCTICS

NÚM. 8

MUSEU
DE
PETRER

MUP

CEL

Centre d'Estudis Locals del Vinalopó

Ajuntament de Petrer
Regidoria de Cultura